

NIČIVÝ VPLYV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	ŤAŽBA NERASTOV	CHUDOBA	BLAHOBÝT	ŠKODY
		SVET	KOMUNITY	

Ťažba nerastov: prínos alebo hrozba?

Vplyvy ťažobného priemyslu na tzv. rozvojové krajiny

Viaceré rozvojové krajiny majú veľké zásoby prírodných zdrojov ako ropa, plyn, uhlie, zlato, meď a iné produkty ťažobných činností. Aj keď sa predpokladá, že bohatstvo zdrojov by malo zvyšovať kapacitu týchto krajín na rozvoj ich ekonomického potenciálu, realita je už celkom iný príbeh.

Typická starénka z peruánskej domorodej komunity Shivankoreni, ktorú postihla realizácia plynovodu Camisea.

© aaron goldzimer, environmental defense

Ťažobné projekty ohrozujú živobytie kolumbijskej domorodej komunity U'wa.

© terence freitas, project underground

Komunity zasiahnuté negatívnym vplyvom Západoafrického plynovodu.

© leslie fields, foe us

zabezpečuje ropa blahobyť krajiny?

Podľa údajov Svetovej banky o reálnom hrubom domácom produkte (HDP) na obyvateľa rozvojové krajiny chudobné na prírodné zdroje rástli v období 1960 – 2000 dva až trikrát rýchlejšie ako krajiny bohaté na zdroje. Zo 45 krajín, ktorým sa v tomto období nepodarilo udržať ekonomický rast, všetky okrem šiestich boli veľmi závislé na ťažobnom priemysle – rope, plyne a baníctve – a väčšina z nich zažila v 90-tych rokoch aj násilné konflikty a občianske nepokoje.¹

Celkove je ťažobný priemysel dôležitým prvkom ekonomík viac ako 50-tich rozvojových krajín. Napriek tomu podľa odhadov až 1,5 miliardy ľudí v týchto krajinách musí vyžiť zo sumy nižšej ako dva doláre na deň. Dvanásť krajín, ktoré patria medzi najviac závislé na ťažbe nerastných surovín, a šesť z tých, ktoré patria medzi najviac závislé na ťažbe ropy, získalo v hodnotení Svetovej banky klasifikáciu vysoko zadlžených chudobných krajín (HIPC). Programy Svetovej banky, navrhnuté so zámerom zvýšiť súkromné investovanie Severu do produkcie ropy na Juhu, drasticky zvýšili zadlženosť. Multilaterálna a bilaterálna „pomoc“ projektom exportu ropy v krajinách Juhu zadlženosť nielenže vôbec nezmiernila, ale naopak ešte viac prehĺbila.²

Existujú tiež dôkazy, že štáty závislé na odvetviach ťažobného priemyslu spravidla neobvykle trpia:

- vysokou mierou korupcie
- častým výskytom autoritatívnych vlád
- neefektívnosťou štátnych orgánov
- vysokými výdavkami na zbrojenie
- častými občianskymi vojnami
- častým výskytom prípadov porušovania občianskych a ľudských práv.

kde je nigérijská ropa?

Desaťročia bola ropa hlavným exportným produktom Nigérie. Príjmy z ropy však väčšine Nigérijčanov prosperitu nezabezpečili. Podľa Svetovej banky sa podiel populácie žijúcej v chudobe zvýšil v období 1980 – 2000 z 28 % na 66 %.³ Ostatné odvetvia ekonomiky, ktoré nesúvisia s ťažbou ropy, sa takmer vytratili. Svetová banka potvrdila, že v Nigérii sa prejavili príznaky tzv. „kľatby zdrojov“ alebo „paradoxu hojnosti“. Takže aj keď vo všeobecnosti výhody a úžitok z dostatku zdrojov môžu napomôcť k zvýšeniu blahobytu celej populácie, nedá sa tvrdiť, že napr. ropa to určite umožní.

Na druhom konci spektra sú krajiny, ktoré závisia od dovozu ropy. Napríklad náklady dovozu ropy v Tanzánii sa zvýšili zhruba zo 190 mil. USD v 2002 na asi 480 mil. USD v 2006, čo znamená, že za približne rovnaké množstvo ropy zaplatí krajina každoročne o 290 mil. USD viac. Aj keď sa očakávalo, že zrušenie dlhu uvoľní v roku 2006 Tanzánii 140 mil. USD, stále je to menej ako polovica dodatočných nákladov, ktoré musí krajina každoročne zaplatiť za dovoz ropy. Podobné trendy vplyvu zvyšovania cien ropy možno zaznamenať v rôznych krajinách na celom svete.⁴

ŤAŽBA NERASTOV	CHUDOBA	BLAHOBYT	ŠKODY
	SVET	KOMUNITY	

NIČIVÝ VPLYV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

dopad na miestne komunity

Baníctvo, ťažba ropy a plynu a výstavba ropovodov a plynovodov neúmerne ovplyvňujú životné podmienky chudobných, domorodých a vidieckych komunít. Ich príslušníci často prichádzajú o svoju pôdu a dobytok – hlavný zdroj potravy, príjmov a živobytia. Veľmi často sú prinútení pracovať v rizikovitom prostredí za nízke platy a trpia dôsledkami znečistenia a narušenia životného prostredia, ktoré spôsobujú investície. Navyše ľudia v miestnych komunitách, ktorým chýbajú potrebné zručnosti a vzdelanie, sa najčastejšie nemôžu zamestnať na pracovných miestach, ktoré vzniknú v ťažobnom priemysle, keď sa v mnohých prípadoch pracovníci priväzujú z iných oblastí. Často sa negatívne dôsledky realizácie projektu objavujú ešte skôr, ako vôbec projekt začne vytvárať zisky.

ľudské práva

V mnohých krajinách sa ťažobný priemysel spája s porušovaním ľudských práv a občianskymi nepokojmi. Porušovanie práv je zdokumentované – napríklad v prípadoch, keď sa na ochranu projektov ťažobného priemyslu povoláva armáda. Domorodé obyvateľstvo a miestne komunity čelia násilnému vysídľovaniu, ak treba uvoľniť pozemky pre projekty – tých, čo protestujú, uväznia alebo im fyzicky ubližujú. Vo viacerých krajinách zákonné protesty miestnych obyvateľov proti projektom s účasťou zahraničných korporácií viedli k porušovaniu práv na slobodu prejavu.

baňa na zlato Yanacocha, Peru

Baňa Yanacocha je otvorenou jamou s rozlohou 251 štvorcových kilometrov v blízkosti mesta Cajamarca. Medzinárodná finančná korporácia Svetovej banky poskytla na projekt, ktorý je spoločným podnikom firiem Newmont z USA a Buenaventura z Peru, úvery v celkovej výške 150 mil. USD. Miestne obyvateľstvo si myslí, že regiónu Cajamarca by viac pomohli investície do turizmu, lesov a poľnohospodárstva.

Ťažobné operácie, pri ktorých sa na veľmi krehkom území používajú veľké množstvá kyanidov, už spôsobili kontamináciu vodných zdrojov, čo viedlo k úhynu rýb a žiab. Dobytok je chorý, vzduch znečistený, zmizli liečivé rastliny.

Aj keď vláda Peru prijala mimoriadny zákon, ktorý má zabezpečiť, aby sa polovica daní z ťažby použila na spätné investovanie v regióne, Cajamarca sa od začiatku ťažby roku 1993 stala druhým najchudobnejším okresom v Peru. A zatiaľ čo sa chudoba vidieckych oblastí Cajamarca prehľbuje, niekoľko jednotlivcov v meste mimoriadne prosperuje.

Aktivisti z peruánskej organizácie obhajujúcej miestne komunity GRUFIDES sa roku 2006 stali terčom anonymných vyhrožok smrťou a ich pohyb neustále sledovali videokamery. Peruánska tlač odhalila, že jednotlivci s väzbami na bezpečnostnú firmu FORZA, ktorú si prenajala firma Newmont ako bezpečnostnú agentúru na ochranu Yanacocha, boli zapojení do sledovania personálu GRUFIDES. Špehovanie a obťažovanie vyšetrovali orgány zriadené na ochranu ľudských práv pri OSN a pri Organizácii amerických štátov a odsúdili ho rôzne ľudskoprávne organizácie, vrátane Amnesty International.

naše požiadavky

- Ťažobný sektor by mal skončiť s praxou ničenia životného prostredia a ruinovania ľudských životov po celom svete. Nové projekty by nemali byť povolené, pokiaľ sa nezabezpečí dobrovoľný, včasný a na informovanosti založený súhlas miestnych komunít.⁵

zdroje informácií: Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil, Oilchange International, 2005 | The Impact of Higher Oil Prices on Select HIPC Countries, Center for American Progress, 2006 | World Bank Extractive Industries Report, 2003 | Extractive Sectors and the Poor, Michael Ross, Oxfam USA, 2001 | High Oil Prices: Undermining Debt Cancellation and Fueling a New Crisis?, Time for a Clean Energy Revolution, Jubilee USA, Oilchange International, July 2006.

Miestni obyvatelia pri bani na zlato Yanacocha v Peru.

© sjoerd panhuysen

Komunity postihnuté stavbou a prevádzkou ropovodu Baku – Ceyhan.

© manana kochladze

- 1 Správa Svetovej banky o ťažobnom priemysle, 2003.
- 2 Drilling into Debt: An Investigation into the Relationship Between Debt and Oil (Prevíť sa až k dlhu: Skúmanie vzťahu medzi zadlženosťou a ropou), Oilchange International, 2005.
- 3 Správa Svetovej banky „Implementation of the Management Response to the Extractive Industries Review“, December 2006.
- 4 The Impact of Higher Oil Prices on Selected HIPC Countries (Vplyv vyšších cien ropy na vybrané vysoko zadlžené chudobné krajiny), Center for American Progress, 2006.
- 5 „Dobrovoľný“ znamená, že nikoho nemožno nútiť ani manipulovať. „Včasný“ znamená, že konzultácie prebehnú pred realizáciou plánovaných aktivít. „Založený na informovanosti“ znamená, že návrhy plánovaných aktivít budú zverejnené v plnom rozsahu a zrozumiteľnou formou. „Súhlas“ znamená odobrenie plánovaných aktivít komunitou.

Tento leták vychádza s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah však v plnej miere zodpovedajú európski, holandskí a francúzski Priatelia Zeme a CEE Bankwatch Network a za žiadnych okolností sa nesmie považovať a vydávať za stanovisko Európskej únie.